

Motion till riksdagen 2025/26:1053

av **Jamal El-Haj (-)**

Avskaffande av vetorätten i FN:s säkerhetsråd

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att vetorätten i FN:s säkerhetsråd avskaffas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Sedan FN grundades 1945 har vetorätten varit en central del av säkerhetsrådets arbete. Fem permanenta medlemmar – USA, Ryssland, Kina, Storbritannien och Frankrike – har möjlighet att blockera alla beslut som inte är procedurfrågor. Vetot infördes för att få stormakterna att acceptera FN:s ramverk efter andra världskriget, men i dag framstår det som ett odemokratiskt och föråldrat system som inte speglar världens maktförhållanden.

Ryssland, med en befolkning på cirka 146 miljoner människor, motsvarande ungefär 1,8 procent av världens befolkning, har vid upprepade tillfällen blockerat viktiga resolutioner, bland annat rörande Syrien och Ukraina. Indien däremot, världens största demokrati med 1,46 miljarder invånare – nästan 18 procent av världens befolkning – har ingen vetorätt. Det är svårt att försvara en ordning där en stat som representerar en så liten del av mänskligheten kan stoppa beslut som har stöd från en överväldigande majoritet av FN:s medlemsländer.

USA har också använt sin vetorätt frekvent. Enligt analyser hade USA till och med den 18 december 2023 lagt in veto 45 gånger mot resolutioner kritiska mot Israel. Av dessa gällde 33 tillfällen frågor om ockupation eller behandlingen av palestinier. Därmed har vetorätten blivit ett instrument för att skydda nära allierade, snarare än ett verktyg för att främja internationell fred och rättvisa.

FN:s säkerhetsråd har därmed upprepade gånger stått handfallet i avgörande frågor. Exempel inkluderar:

- Syrienkriget: Ryssland (och ibland Kina) har blockerat resolutioner mot Assad-regimen.
- Ukraina: Ryssland har stoppat fördömanden av invasionen 2014 och 2022.
- Israel–Palestina-konflikten: USA har blockerat resolutioner som kritiserar Israels agerande.
- Myanmar: Kina (och ibland Ryssland) har förhindrat åtgärder mot militärjuntan och övergreppen mot rohingyerna.

Kritiken mot vetorätten kan sammanfattas i tre punkter:

- Ojämlighet: Fem länder har vetorätt, medan FN i dag har 193 medlemsstater.
- Blockering: Centrala beslut om fred, mänskliga rättigheter och klimatåtgärder stoppas ofta av ett enskilt land.
- Historisk bakgrund: Vetot grundar sig i andra världskrigets segrarmakter, inte i dagens globala verklighet.

Det finns de som försvarar vetot med hänvisning till maktbalans, stabilitet och praktiska skäl. Utan vetorätten hade stormakterna sannolikt inte gått med i FN, och systemet har i viss mån tvingat fram kompromisser. Men i praktiken har vetorätten allt oftare cementerat stormakternas särställning och underminerat FN:s legitimitet.

I en värld där befolkningstyngda demokratier som Indien, Indonesien, Nigeria och Brasilien saknar vetorätt, medan ett land som Ryssland ensamt kan blockera hela världssamfundet, framstår ordningen som orimlig.

Sverige har länge varit en stark röst för folkrätten och en regelbaserad världsordning. Att verka för avskaffandet av vetorätten är därför ett naturligt steg för att stärka FN:s trovärdighet och demokratiska legitimitet. Vetorätten hör till det förflutna och står i vägen för FN:s möjligheter att uppfylla sitt kärnuppdrag: att bevara internationell fred och säkerhet. Sverige bör därför, i samarbete med likasinnade stater, driva frågan om att avskaffa vetorätten i FN:s säkerhetsråd.

Jamal El-Haj (-)